

SFATURILE LUI NICCOLÒ MACHIAVELLI CĂTRE TINERII ROMÂNI

Autor: Alin Fumurescu | 20 mai 2022

Redacția Syntopic vă propune în această perioadă tema „Despre provocările fiecărei generații”. În acest sens, dorim să îi mulțumim invitatului nostru, Alin Fumurescu, pentru că și-a făcut timp să se gândească la această problemă și să împărtășească cu noi perspectiva sa.

... pentru că, sunt convins, ați auzit expresia asta din gura părinților voștri: „Ehei, pe vremea mea era mai bine!” Și v-a enervat. Nu e cazul. Și părinții voștri au auzit-o din gura părinților lor, care, la rândul-le, au auzit-o de la ai lor. Și tot așa. Greu de crezut, dar pe la 1550 toamna Machiavelli se întreba și el de unde vine această obsesie cu „pe vremuri era mai bine?” Italianul oferea mai multe explicații: istoria e scrisă de către învingători, așa că e întotdeauna prezentată în culori roz-bombon; frica, invidia sau gelozia trecutului, oricât de prezente în memorie, nu mai sunt nici pe departe atât de vii (una e să-ți amintești că ai suferit, alta chiar să suferi); oamenii își amintesc întotdeauna cu plăcere de anii tinereții, când erau puternici și sănătoși, și-atunci transferă această imagine a trecutului personal la scara istoriei mari; poftele omului nu sunt niciodată satisfăcute, prin urmare, spre deosebire de trecut, prezentul ne dezamăgește perpetuu. Ș.a.m.d. Nimic nou sub soare, vorba Eclesiastului.

Așa că rămâne cum ne-am înțeles: ca unul care face parte din „generația părinților voștri”, vă declar, cu mâna pe inimă, că am fost o generație norocoasă. Generația bunicilor mei (a străbunicilor voștri), a avut norocul perioadei interbelice care, cu toate neajunsurile ei, a fost o perioadă bună, după care a urmat șocul celui de-al Doilea Război Mondial, ocupația rusă și regimul comunist. Ca deținut politic, ce aveai de nădăjduit? Că, dacă scapi cu viață, vei putea ieși după decenii dintr-o pușcărie mai mică într-una mai mare. Acea generație a „tras paiul cel mai scurt” – și oamenii aceia merită tot respectul. Generația părinților mei (cea a bunicilor voștri) a crescut sub comunismul „rău” (anii ‘50), s-a maturizat în perioada „comunismului bun” (anii ‘70) și-a prins Revoluția din ‘89 puțin prea târziu pentru a se mai putea adapta la valul schimbărilor.

Merită compătimiți.

Cum spuneam, generația noastră a fost norocoasă. Am copilărit în perioada „comunismului bun” și ne-am trăit adolescența în perioada „comunismului paranoid” (anii '80). Distracția pe vremea aceea erau cărțile puse la index, filmele interzise, și-n general cam tot ceea ce acum s-ar numi „cultura mare”. Greu de imaginat, dar în discuțiile la bere se dezbătea cu înflăcărare vreun film de Fellini, vreo traducere din Platon, Sfântul Ioan Scărarul sau viața lui Michelangelo. Asta era distracția - și nu exagerez defel: să pui mâna pe vreo fotocopie din, să zicem, Jung, te făcea vedeta săptămânii. Asta a fost „rebeliunea” generației noastre, pentru că alte rebeliuni ne erau interzise, iar altceva nu aveam de făcut. Televizor nu mai era, filme nu se mai dădeau, Internetul era în așteptare, așa că am fost condamnați la cultură. Decembrie '89 ne-a prins pregătiți. Generația de după noi a fost o generație de sacrificiu, o generație care și-a trăit adolescența în mijlocul unei cacofonii informaționale și în absența oricăror repere solide, a oricăror ancore - de aici și problemele de astăzi. (À propos, aș fi curios să aflu câtă lume mai înțelege astăzi parafraza din titlu.)

Criza economică, pandemia și războiul din Ucraina de care pomeniți în întrebare nu sunt nici pe departe „vicisitudini”, așa cum le numiți. Criza economică e atunci când, la zece ani, ești trimis să stai ore în șir la coadă pentru o bucată de unt și câteva ouă. E atunci când n-ai cu ce să-ți hrănești copiii, la propriu, sau când înveți anatomia la lampa de petrol, ca pe vremea (stră)bunicilor. Interdicțiile din pandemie au fost, într-adevăr, neplăcute, dar „vicisitudine” e să nu îndrăznești să visezi că vei putea ieși vreodată din țară, sau când singurul tău contact cu lumea „de-afară” e printr-un radio bruiat la care asculți, cu teamă, Vocea Americii sau România Liberă, fără Zoom meetings, face-time etc. Iar războiul, cumplit așa cum este, nu e în România, ci se petrece în Ucraina - pentru oamenii ăia e o tragedie, nu o „vicisitudine”.

Ne-a moleșit traiul bun. Același Machiavelli, vorbind despre cum trebuie să alegi locul viitorului stat, atrage atenția asupra acestui pericol lesne de ignorat - traiul bun. Un loc prea „binecuvântat” cu de toate, cu terenuri fertile, aproape de râuri mari; dar și de ocean, ușor de apărat datorita unor bariere naturale etc., va încuraja „delăsarea” cetățenilor. Moliciunea. Asprimea condițiilor, susține italianul, întărește atât individul, cât și „spiritul republican”. Dar cum ar fi la fel de absurd să alegi de bunăvoie și nesilit de nimeni vreo locație aridă, în vârf de munte sau în mijlocul deșertului, poți face altceva. Poți înăspri legile. Așa, zice Machiavelli, au procedat romanii și așa se explică succesul Romei. În plus, oamenilor trebuie să li se reamintească la răstimpuri cum arată răul pentru a putea aprecia binele.

Noi am uitat cum arată răul - așa că războiul din Ucraina e o oportunitate de deșteptă-te române „prin interpuși” (*by proxy*). O deșteptare comodă ce poate servi drept punte între generații. Pentru că, tot de la florentin citire, mulți „mestecă” istoria, dar puțini „o

gustă”. Și, dacă nu înveți din ea, poți ajunge la ultima explicație a obsesiei transgenerationale cu „înainte era mai bine”. Poate că era. Poate că am cazut din Rai și de atunci tot cădem în sus.

Imagine: „Portret al lui Niccolò Machiavelli” - Santi di Tito (1550-1600); Sursă: Wikimedia Commons